

	سروي ڪندڙ جو نالو:
	ڳوٺ جو نالو:

Annual Status of Education Report

2011

Facilitated by SAFED

هدايتن تي مشتمل ڪتابچو

S.A.F.E.D.
South Asian Forum for Education Development

فهرست

1. ڳوٺ ۾ ڇا ڪجي؟
2. سرگرمي نمبر 1- نقشو ڪيئن تيار ڪجي؟
3. سرگرمي نمبر 2- گهرن جو ماڊل ڪيئن تيار ڪجي؟
4. سرگرمي نمبر 3- هر گهر ۾ ڇا ڪرڻ گهرجي؟
5. گهرن جي سروي شيٽ
6. پڙهائي ڪي جانچڻ جا مرحلہ
7. ابتدائي/ بنيادي رياضي ڪي جانچڻ جا مرحلہ
8. انگريزي ڪي جانچڻ جا مرحلہ
9. اسڪولن ۾ ڇا ڪرڻ گهرجي؟
10. پهريون مرحلو ٻارن جي تعداد ۽ حاضري
11. ياد رکڻ جا ڪجهه خاص نڪتا/ خلاصو

ڳوٺ ۾ ڇا ڪرڻ گهرجي؟

هر ضلعي جي ٽيم کي ضلعي مان چونڊ ڪيل ڳوٺن بابت فهرست فراهم ڪئي ويندي. ضلعي ٽيم مليل فهرست مطابق هر ڳوٺ مان 20 گهرن جو سروي ڪندي.

سرگرمي نمبر 1: نقشو ڪيئن تيار ڪجي؟

✪ ڳوٺ جي چڱي مڙس/ يا سردار سان رابطو ڪيو: ڳوٺ ۾ موجود ڪائونسلر، چڱي مڙس يا سردار يا جيڪڏهن جرڳو آهي ته ان جي ميمبرن يا ڳوٺ جي بزرگ ماڻهن سان ملي ڪري پنهنجو تعارف ڪرايو. ڳوٺ ۾ داخل ٿيندي ئي مختلف ماڻهن سان سلام دعا يا ڳالهه ٻولهه شروع ڪيو ته جيئن توهان ان ڳوٺ بابت صحيح معلومات حاصل ڪري سگهو انهن کي "اثر (ASER)" بابت تعارف ڪرايو. توهان کي ڳالهه ٻولهه ۽ سلام دعا واري مرحلي ۾ تقريباً ڪلاڪ ڏيڍ لڳندو، ڳوٺ جي ڪائونسلر کان ڳوٺ ۾ موجود گهرن جي تعداد جو اندازو لڳايو، جيڪڏهن ڪائونسلر وٽان ڳوٺ جو نقشو ملي وڃي ته سٺي ڳالهه آهي ڇاڪاڻ ته اهي نقشا تيار وٺ هوندا آهن بهرحال تيارين کان مليل نقشن جي مدد ڪانسواءِ ۽ توهان پاڻ ۾ ڳوٺ جو چڱي طرح ڏورو ڪريو ۽ نقشي ۾ موجود اهم ۽ واضح ۽ اهم نشانين ۽ ڳوٺ جي ترتيب جو جائزو وٺو.

اثر (ASER) جو تعارف ڪرايو وڃي

ڳوٺ جي ماڻهن کي اثر (ASER) جو تعارف آسان ۽ سادو لفظن ۾ ڪرائڻ تمام ضروري آهي مثلاً: هيٺ ڏنل طريقي موجب اثر ۽ اثر سروي جي وضاحت ڪري سگهو ٿا -
"مان ۽ منهنجي ٽيم، پاڪستان ۾ معياري تعليم" بابت سروي ڪري رهيا آهيون جنهن جو نالو "اثر (ASER) ساليانو معياري تعليم جو جائزو" آهي. ۽ اسان ڄاڻڻ چاهيو ٿا ته ڇا 03 کان 16 سالن جا ٻار اسڪول ۾ ڪجهه سکي رهيا آهن يا نه انهن ٻارن جي اسڪولن ۾ داخلا ٿي به آهي يا نه؟ اسين هي سروي پاڪستان جي 80 ضلعن ۾ 2400 ڳوٺن ۾ ڪري رهيا آهيون ۽ توهان جو ڳوٺ انهن مان هڪ آهي. اسان سرڪاري ۽ نجی اسڪولن ۾ پڻ وينداسين جنهن ۾ ٻارن کي انگريزي، سنڌي، اردو پڙهڻ ۽ رياضي جا بنيادي سوال حل ڪرڻ لاءِ چونڊاسين. اهڙي طرح اوهان به ڄاڻي سگهندو ته تعليم جو معيار ڪهڙو آهي ۽ حڪومت تائين اها ڳالهه پهچائڻ جي ڪوشش ڪئي ويندي ته سڀني ڳوٺن ۾ تعليم جو معيار کڻي بيٺل آهي.

ڳوٺ جو نقشو ڏنل شيٽ تي ٺاهيندا به وڃو.

✪ ماڻهن سان ڳالهه ٻولهه شروع ڪيو: هن ڳوٺ ۾ ڪيترا پاڙا/ محله يا حصا آهن ۽ اهي ڪٿي ۽ ڪهڙي جڳهه تي موجود آهن پاڙن جي سماجي حيثيت ڪهڙي آهي. هر پاڙي/ محلي ۾ تقريباً ڪيترا گهر آهن؟ ان بابت اثر (ASER) کي آگاهي ڏيو.

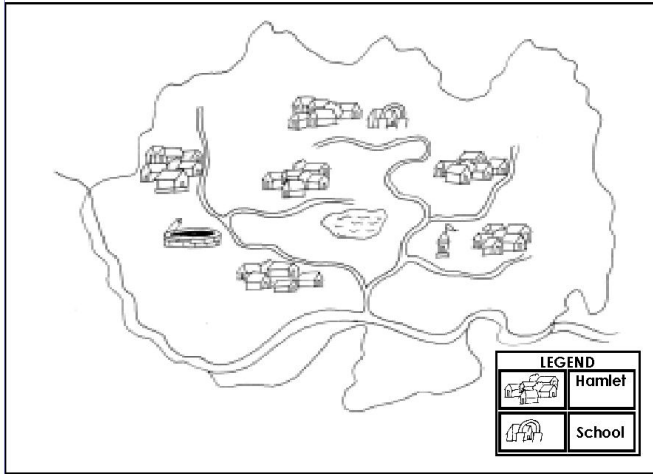
✪ عارضي نقشو: ڳوٺ ۾ موجود گهٽين ۽ روڊن جو خاڪو بنائڻ تمام فائدو وارو ثابت ٿيندو آهي ان لاءِ بهتر اهو آهي ته پهريائين زمين تي نقشو ٺاهيو ته جيئن آس پاس جا ماڻهو پڻ ڏسن ته ڇا ٿي رهيو آهي. ڳوٺ ۾ موجود اهم جڳهين مثلاً مسجد، درياءَ، روڊ، اسڪول، بس اسٽاپ ۽ اهم اوطاقن بابت ڄاڻڻ لاءِ مقامي ماڻهن کان مدد حاصل ڪريو. نقشي تي اهم روڊن، گهٽين ۽ رستن جو خاڪو تيار ڪريو ۽ طرف: اوڀر، اولهه، ڏکڻ ۽ اتر بابت سمجهي وٺو.

حتمي نقشو: جڏهن سڀني ماڻهو متفق ٿي وڃن ته نقشو سڄي ڳوٺ جي صحيح عڪاسي ڪري رهيو آهي ته ان کي حتمي شڪل ۾ مڪمل ڪريو.

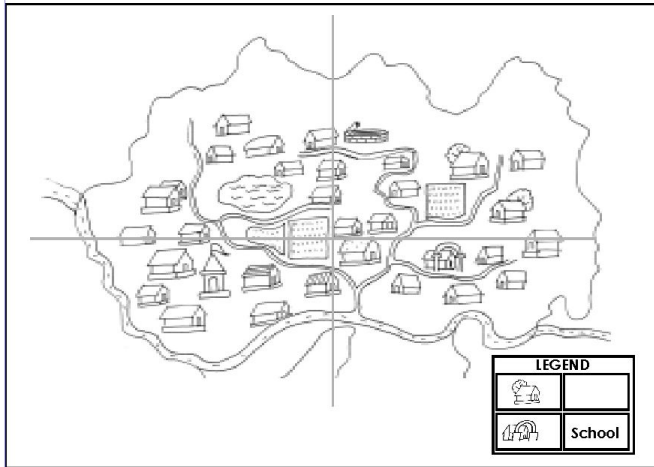
نقشي تي مختلف جڳهين جي سڃاڻپ ڪرڻ: نقشي واري شيت مان پڇيل معلومات تي نشان هڻو.
مختلف حصن/ پاڙن / محلن ۾ ورهايل گهر:

❖ جيڪڏهن ڳوٺ، پاڙن/ محلن تي مشتمل هجي ته نقشي ۾ انهن تي نشان لڳايو ۽ اندازن گهرن جي تعداد

في پاڙو لکي ڇڏيو، جيڪڏهن هڪ ڳوٺ ۾ چئن کان وڌيڪ مختلف پاڙا هجن ته پرڇيون ٺاهيون جن تي پاڙن جا نالا ۽ گهرن جي تعداد نوٽ ڪريو ۽ ڪي به چار پرڇيون چونڊيو ۽ انهن پاڙن تي نشان لڳائي ڇڏيو، جيڪڏهن ڪنهن پاڙي جي باقي پاڙن کان گهڻي تعداد آهي ته فڪر ڪرڻ جي ضرورت ناهي ڇاڪاڻ ته ڪي به 5 گهر ان پاڙي مان چونڊيا ويندا.

❖ جيڪڏهن چار يا ان کان گهٽ پاڙا هجن ته سڀني پاڙن ۾ وڃڻو پوندو، فرض ڪريو ته جيڪڏهن 3 پاڙا آهن ۽ انهن مان هڪ تمام وڏو آهي (مثلاً ان ۾ 200 گهر آهن) ته اسان ان کي 2 حصن ۾ ورهائينداسين ۽ هر حصي مان پنجون گهر چونڊبو. باقي جي ٻن پاڙن مان به پنج پنج گهر چونڊبو.

ڳوٺ جتي گهڻا گهر هجن: جيڪڏهن ڪنهن ڳوٺ ۾ گهڻا گهر هجن ته ان کي چئن حصن ۾ ورهايو. هر حصي ۾ اندازن گهرن جي تعداد نوٽ ڪريو ۽ ان معلومات کي نقشي تي نوٽ ڪرڻ کان پهرين ماڻهن کان تصديق ڪرائي وٺو.

سرگرمي نمبر 2- گهر جي چونڊ ڪيئن ڪجي (How to sample households):

☆ سڄي ڳوٺ مان 20 گهرن جي معلومات پوئين سيڪشن ۾ ڏنل طريقي مطابق گڏ ڪئي وڃي.

☆ ڳوٺ جي هر حصي ۾ وڃو هر حسي جو وچ (وسط) تلاش ڪريو پوءِ وچ ۾ موجود گهرن جي مُنهن ڪري بيهو ۽ ڪاٻي هٿ کان گهرن جي چونڊ شروع ڪريو، ڪاٻي هٿ تي ايندڙ هر پنجو گهر اوهان جي سروي جو حصو آهي (مثلا پنجون، ڏهون، پندرهنون وغيره) هر گهر ۽ ان موجود ٻارن جي باري ۾ معلومات حاصل ڪريو.

○ جيڪڏهن گهر بند هجي ته (House closed)

○ جيڪڏهن ڪنهن گهر مان سروي بابت معلومات نه ڏني وڃي ته ان کي پنهنجي سروي شيٽ ۾ “No Response” لکي اڳتي گهر طرف وڌجي جنهن جو ذڪر مٿي ڪيل آهي. بلڪل ايئن اوهان جو اهو گهر سروي ۾ نه ليکيو ويندو، هر سيڪشن ۾ گهٽ ۾ گهٽ 5 گهر جنهن ۾ ماڻهو موجود هجن جيڪي سروي ۾ شامل به ٿيڻ چاهين تن جو دورو ضرور ڪريو ۽ معلومات حاصل ڪريو.

○ جيڪڏهن گهر ۾ ٻار نه هجن ته (No Children)

○ جيڪڏهن ڪنهن گهر ۾ ٻار يا وري خاص طور تي ٽن کان 16 سالن جا ٻار موجود نه هجن ته گهر ۾ ٻيا فرد موجود هجن ته اهڙو گهر اوهان جي سروي ۾ شمار ٿيندو ان گهر جي باقي تمام معلومات مثلاً فردن جي تعداد، سربراهه جو نالو، عمر ۽ تعليم ۽ ماءُ باٽ معلومات حاصل ڪريو. اهڙو گهر اوهان جي سروي جو پنجون نمبر گهر شمار ڪيو ويندو.

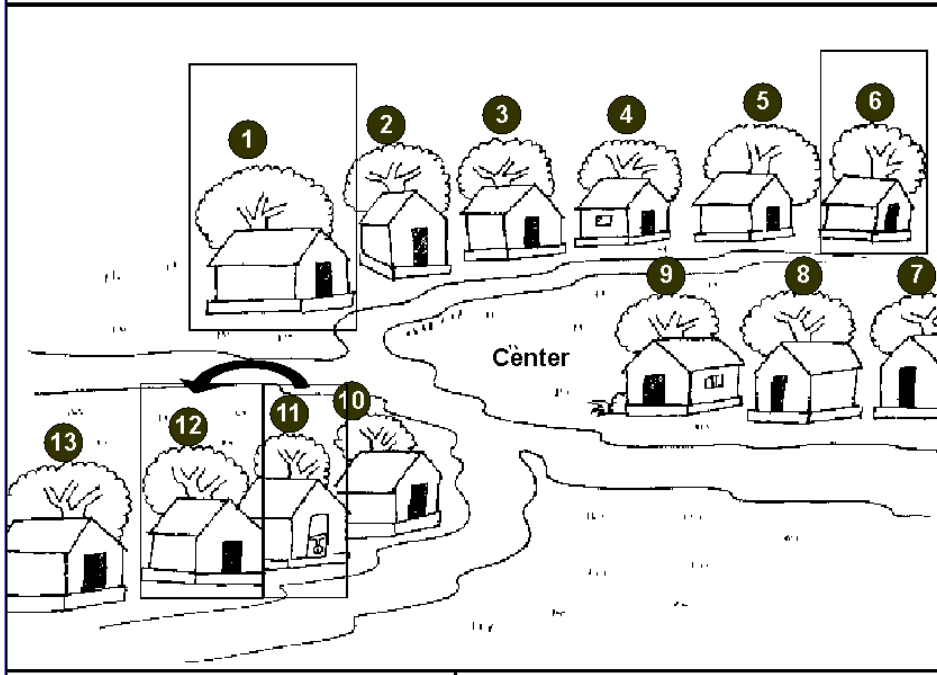
☆ هر حصي/ پاڙي ۾ 5 گهر مڪمل ڪرڻ بعد بيهي رهو/ ترسي پئو؛ پنجن چونڊ ڪيل گهرن کان پهرين جيڪڏهن گهر ختم يا پورا ٿي وڃن ته پهر ڇڪر هڻو ۽ ڪاٻي هٿ وارو اصول گهر پنجن گهر لاءِ استعمال ڪيو ويندو. جيڪڏهن ڪو سروي ٿيل گهر ٻيهر اچي وڃي ته ڪنهن ٻئي گهر کي چونڊيو. سروي کي تيستائين جاري رکيو جيستائين هر حصي/ پاڙي مان 5 گهرن جو سروي مڪمل نٿو ٿي وڃي

☆ هاڻي اوهان ٻئي پاڙي ۾ وڃو ۽ ان عمل کي ورجايو:

☆ توهان ڪوشش ڪري انهن گهرن ڏانهن وڃو جتي ٻار گهر ۾ هجن ان جو مطلب موڪل آچر واري ڏينهن يا جنهن ڏينهن اسڪول جي موڪل هجي تڏهن وڃو.

☆ جيڪڏهن ڪنهن گهر مان ڪو به جواب نه ملي ته پنهنجي ٽيم ۽ طريقيڪار بابت سوچ ويچار ڪريو ۽ اهو به ٿي سگهي ٿو ته ٽيم مان ٻه مرد ڪنهن اهڙي گهر طرف وڃن جتي غير مردن کي اجازت نه ملندي هجي.

هڪ ڳوٺ جي ڪنهن پاڙي اندر توهان کي Household جو نمونو / خاڪو ڪيئن تيار ڪرڻو آهي؟

سرگرمي نمبر 3 هر گهر ۾ ڇا ڪرڻو آهي؟ (What to do in each household)

رضاعارن (Volunteers) لاءِ عام هدايتون

☆ هڪ کان وڌيڪ رڌڻا: اهو پڇو ته گهر ۾ رڌڻا ڪيترا آهن جي هڪ کان وڌيڪ آهن ته انهن مان ڪنهن هڪ چونڊ ڪريو. سروي مڪمل ٿيڻ بعد اڳتي پنجين گهر طرف وڌو ۽ چونڊ ڪيل گهر ۾ ٻارن بابت پڇو جن جي عمر 03 کان 16 سالن جي وچ ۾ هجي ۽ اهي هڪ ئي رڌڻي مان ڪائيندا هجن. (يعني گهر جا سڀئي ڀاتي هڪ وقت ۾ ساڳيو کائو پچائين ۽ گڏجي کائين) ۽ اهي هڪ ئي رڌڻو يا چلهو استعمال ڪندا هجن پر پنهنجي خاندان لاءِ الڳ الڳ کائو تيار ڪندا هجن.

چونڊ ڪيل گهر: اسان کي انهن سڀني ٻارن (03 کان 16) معلومات حاصل ڪرڻي هوندي جيڪي ان گهر ۾ رهندا هجن.

☆ 03 کان 05 سالن جي عمر جا ٻار: Household sheet تي توهان ٻار جو نالو، عمر ۽ باقي تمام معلومات نوٽ ڪيو چاهي اهو ڪهڙي به درجي ۾ پڙهندو هجي اسان انهن ٻارن کان ٽيسٽ (امتحان) نه وٺنداسين جن ۾ عمر 05 سالن کان گهٽ هجي جيڪڏهن ٻار ڪنهن اسڪول ۾ پڙهڻ ناهي ويو ۽ اهو ڪنهن به درجي ۾ نٿو پڙهي ته ٽيسٽ تي "Never Enrolled" واري خاني تي نشان لڳايو.

☆ 05 کان 16 سالن جي عمر جا ٻار: هائوس هولڊ شيٽ تي توهان ٻار جو نالو، عمر ۽ باقي معلومات نوٽ ڪريو. هن عمر جي ٻارن کان اردو، رياضي ۽ انگريزي زبان جو امتحان وٺو اسان کي خبر آهي ته ننڍڙا ٻار نه ته

هاڻي پنجين گهر مان پڇو ته اوهان جي گهر ۾ رڌڻا ۽ ان ۾ چلهو ڪيترا آهن، جيڪڏهن هڪ کان وڌيڪ آهن ان مان ڪنهن هڪ چلهي کي چونڊيو ۽ ان کي مڪمل طور تي شيٽ تي لاهي پوءِ اڳتي گهر طرف وڌو.

پڙهي سگهندا آهن نه ئي حساب ڪري سگهندا آهن تنهن هوندي به اسان کي هڪ جهڙو عمل جاري رکڻو پوندو،
ٽيسٽ کان پهرين ۽ ٽيسٽ دوران اها پڪ ڪري وٺو ته ٻار پُرسڪون حالت ۾ آهي ۽ کين گهڻو وقت پڻ ڏنو وڃي.
اسين 05 سالن ۽ ان کان وڌيڪ عمر جي ٻارن کان ٽيسٽ (امتحان وٺنداسين توڻي جو اهو ٻار ڪچي ڪلاس يا پري
اسڪول ۾ ڇو نه هجي.

باقِي معلومات:

✪ غير رهائشي (بطور مهمان آيل) ٻار: چونڊ ڪيل ڳوٺ ۾ انهن ٻارن جو سروي هر گز نه ڪريو جيڪي
پنهنجي مٿن مائٽن وٽ يا دوستن جي گهر مهمان ٿي آيل هجن. انهن ٻارن جو ٽيسٽ ان صورت ۾ وٺو جڏهن ان گهر
جا پاتي يا ٻار زور ڀرين پر سندن نتيجن کي شيت ۾ نوٽ نه ڪريو. گهر جي فردن يا پاڙي وارن پڇو ته ان گهر ۾
ڪهڙا ٻار ان گهر جا آهن.

✪ وڏا ٻار: عام طور تي وڏن ڇوڪرن ۽ ڇوڪرين (جن جي عمر 11 کان 16 سال آهي) تن کي ٻار تصور ناهي
ڪيو ويندو، اهڙي قسم جي مسئلن کان واقفيت ضروري آهي ۽ انهن کي ٻار ڪري نه سڏيو ان ڳالهه جو پڻ پتو
لڳايو ته گهر ۾ ڪير ڪير رهندو آهي ته جيئن اسان جن ٻارن کي ڳولهيو پيا آهي رهجي نه وڃن، ٻيو ته گهڻو
ڪري ان عمر جا ٻار يا ته گهريلو ڪم ڪارين ۾ مصروف هوندا آهن يا ٻني ٻاري تي هوندا آهن تنهنڪري گهر
جي ماڻهن کي چئو ته انهن سڏي وٺن ته جيئن توهان انهن سان روبرو ڳالهه ٻولهه ڪري سگهو جيڪڏهن اهي ان
قوت نه اچي سگهن ته توهان ان گهر جي نوٽ ڪري ڇڏيو ۽ جڏهن سروي مڪمل ٿي وڃي ته ٻيهر ان گهر جو
دورو ڪيو.

✪ 16 سال يا ان کان گهٽ عمر جون مائرون: گهڻن ڳوٺن ۾ توهان جي ملاقات اهڙين مائرن سان ٿيندي جن جي
عمر 16 سال يا ان کان به گهٽ هوندي تن جو توهان پڙهائي، حساب ۽ انگريزي جو ٽيسٽ وٺو ڇاڪاڻ ته اهي به
اسان جي سروي سان متعلق عمر جي گروپ ۾ اچن ٿيون. توهان کي انهن مائرن جي ٻارن جيڪڏهن آهن ته ۽ سندن
عمر 3 سال يا ان کان مٿي هجي تن جي معلومات پڻ نوٽ ڪرڻي پوندي.

▪ ڪوڙ سارا ٻار توهان وٽ پاڻ ايندا ته ان کان ٽيسٽ وٺو ته اهڙن ٻارن جي ڪڏهن به حوصله شڪني نه ڪريو
بلڪ انهن اسان ڳالهه ٻولهه ڪريو پر پنهنجي مقصد تي وڌ کان وڌ توجهه ڏيو يعني صرف چونڊ ڪيل گهر ۽
انهن رهندڙ ٻارن جي ئي معلومات حاصل ڪرڻي آهي.

گهر ن جو سروي مڪمل ٿيڻ کان پوءِ توهان کين مهرباني ضرور چئو.

Household survey sheet

✪ گهر جي سڃاڻ: گهر جي سڃاڻپ لاءِ هر گهر تي نمبر لکو (جيئن 20 1,2,3,4)

✪ خاندان جي سربراهه جو نالو: گهر جي سربراهه جو نالو لکو، اهو سربراهه ان خصوصي ڪٽنب جو به ٿي
سگهي ٿو جنهن کي توهان پنهنجي سروي لاءِ چونڊيو هوندو آهي يا هڪ اهڙو شخص به ٿي سگهي ٿو جيڪو گڏيل
ڪٽنب جو سربراهه هجي.

✪ ڪل ماڻهو هڪ رڌڻي سان گڏ: هڪ رڌڻو استعمال ڪندڙ مرد ۽ عورتن جي تعداد لکو ۽ انهن ۾ ٻارن کي به
شامل رکو

✪ سروي بابت معلومات: سروي ڪندڙن جا نالا سروي جي تاريخ ڏينهن ۽ دوري شروع ڪرڻ جو وقت لکو،
ڳوٺ بابت معلومات جهڙوڪ: ڳوٺ جو نالو، يونين ڪائونسل، تحصيل/ تعلقو، ضلع ۽ صوبو پڻ نوٽ ڪريو.

✪ هڪ گهر مان سروري مڪمل ٿيڻ جو تائيم نوٽ ڪرڻ نه وساريو

1) عام معلومات

✪ مائرن جا نالا (Mother's Names) ان ماءُ جو نالو لکو جنهن جي تعليمي معيار جي جانچ پهرين ڪئي ويندي. ماءُ جو ڪوڊ نمبر (Mother's Code) اهو هڪ سادو نمبر هوندو (10.....1,2,3,4) جيڪو توهان ماءُ کي ڏيندو ته جيئن توهان فرق ڪري سگهو ٻن هم نالي وارن ۾ فرق ڪري سگهو.

✪ ٻار جي والد جي معلومات ٻار جي والد جي عمر، جيڪڏهن والد صاحب ڪڏهن اسڪول ويو هو ته "Had gone to school" تي نشان هڻو جيڪڏهن والد ڪڏهن اسڪول نه ويو هجي ته "Had never gone to school" واري خاني ۾ نشان لڳايو.

✪ ٻار جو نالو (Name of Child) 03 کان 16 سالن جي ٻار جا نالا لکو جيڪي باقاعده رهائشي هجن.

✪ جنس (Gender) ٻار جي جنس لکو (M) مرد لاءِ ۽ (F) عورت لاءِ .

تعليم جو درجو (Educational status 03 to 16 years)

1. ڪڏهن داخل نه ٿيو هجي (**Never Enrolled**) واري خاني ۾ نشان لڳايو جڏهن ٻار ڪڏهن به اسڪول داخل نه ٿيو هجي.

2. اسڪول ۾ داخل آهي (**Currently Enrolled**) ٻار جيڪڏهن اسڪول ۾ داخل آهي (**Currently Enrolled**) ان خاني ۾ نشان هڻو.

3. خارج (**Drop out**) جيڪڏهن ٻار اسڪول وڃڻ ڇڏيو هجي.

4. خارج ٿيڻ جو سال (**Dropped out Year**)؛ اهو سال لکو جنهن سال ٻار اسڪول ڇڏيو يا اسڪول مان خارج ٿيو.

5. موجود درجو / ڪلاس : اهو درجو / ڪلاس لکو جيڪا سروي دوران ٻار پڙهڻ ويندو هجي.

6. اداري جو قسم (**Type of Institution**) لاڳاپيل اسڪول جي قسم واري خاني ۾ ٽڪ جو نشان لڳايو ته ٻار سرڪاري اسڪول، خانگي اسڪول، مدرسو اسڪول (Non formal school) يا ڪنهن ٻئي قسم جي اسڪول ۾ داخل آهي. مدرسي جو مطلب اهو ناهي ته ٻار جتي ناظره قرآن پاڪ پڙهڻ ويندو هجي بلڪ مدرسي مان اسان جي مراد هڪ اهڙو ادارو آهي جتي ٻار پڙهي رهيو هجي يا صرف پنهنجي تعليم لاءِ اتي وڃي رهيو هجي.

اسڪول غير حاضري واري معلومات (**School Absenteeism Information**) :

جيڪڏهن ٻار مسلسل 4 يا ان کان وڌيڪ ڏينهن اسڪول مان ڪنهن سبب جي ڪري موڪل ڪئي آهي ته لاڳاپيل خاني ۾ (ها يا نه) ۾ ٽڪ جو نشان لڳايو.

Pre – School جو درجو :

ڇا توهان ڪڏهن **pre – School** ۾ ويا آهيو؟ لاڳاپيل خاني ۾ نشان لڳايو (هر ٻار کان اهو سوال پڇو) تيون لاڳاپيل خاني ۾ نشان لڳايو ته ٻار ٻن سو ڏيئي تيون پڙهندو آهي يا نه. اسين ان تيون کي نوٽ نه ڪنداسين جيڪو چاچي، مامي، پاءُ سوت يا اسڪول ٽيچر کان بغير ٻن سو ڏيئي جي پڙهندو هجي.

جيڪڏهن ٻار ٽيوشن تي ويندو آهي ته اوهان اها رقم لکو جيڪا هو پري رهيو آهي. ٽيوشن لاءِ پاڪستاني روپين ۾ لکو .

ڇا ٻار سروي ڪيل اسڪول ۾ ويندو آهي؟ (Does the child go to the surveyed School?)
ته ٻار سروي ڪيل اسڪول ۾ ويندو آهي جيڪڏهن ويندو آهي ته ”yes“ تي نشان لڳايو جيڪڏهن نٿو وڃي ته ”No“ واري خاني تي نشان لڳايو.

جيڪڏهن توهان اسڪول سروي سومر تي ڪندا هجو ۽ گهر جو سروي آچر تي ڳوٺ جو نقشو تيار ڪرڻ دوران ٽي ڳوٺ جي اسڪولن جي باري ۾ معلومات گڏ ڪئي وڃي جن ٻن اسڪولن جو سروي (سرڪاري ۽ نجی) ڪي ويندو تن جا نالا نوٽ ڪريو ۽ ٻارن کان پڇيو ته اهي ڪهڙي اسڪول ويندا آهن جيڪڏهن اهي سروي ڪيل اسڪولن ۾ وڃن ٿا ته ”Yes“ ۽ جيڪڏهن اهي سروي ڪيل اسڪولن ۾ نٿا وڃن ته ”No“ وار خاني ۾ نشان لڳايو.

سرگرمي نمبر 4 ٻارن جا امتحان (ٽيسٽ) ڪيئن ورتا وڃن (How to test a child)

ٻارن جو جائزو وٺندي ضروري آهي ته اسان جي ذهن ۾ اها ڳالهه واضح هجي ته اسان اتي ٻارن جو امتحان وٺڻ نه پيا وڃون بلڪه اسان صرف اهو جانچڻ پيا وڃو ته ٻار پڙهائڻ ۽ رياضي کي ڪيترائي سولائي سان حل ڪري سگهن ٿا ۽ حسابن کي سمجهن ٿا. ان مقصد کي سامهون رکندي اهو ضروري آهي ته ٻارن جو پرسڪون هجڻ پڻ ضروري آهي مطلب ته انهن کي ڪا گهٺاڻ محسوس نه ٿئي ۽ نه کين اها فڪر نه هجي ته سندن نتيجو ڪهڙو ايندو، ان لاءِ خوشگوار ۽ دوستاني ماحول لاءِ ٽيسٽ کان پهرين ٻار سان دوستائي ڳالهه ٻولهه تمام گهڻي مددگار ثابت ٿيندي. اڪثر ڪري ان موقعي تي خاندان جا ٻيا فرد به اهو ڏسڻ لاءِ گڏ ٿي ويندا آهن ته ٻار جي ڪارڪردگي ڪيئن آهي ۽ اها ڳالهه ٻار لاءِ پريشانِي جو سبب بڻبي آهي. ”اثر“ ٽيم کي گهرجي ته اها ڪوشش ڪري ته ٻار دٻاءُ جو شڪار نه ٿئي. ٻار پرسان وٺيل ٻارن سان ٽيم جو ٻيو ميمبر سائڻ ڳالهائي سگهي ٿو ۽ پهريون ميمبر ٻار سان گڏ ڪم ڪندو رهي. ان ڳالهه جو پڻ گهڻو خيال رکيو وڃي ته ٻار جي گهر وارن ۽ ٻين وڏن کي اها ڳالهه چڱي طرح سمجهايو ته اوهان فقط تعليم جو معيار جانچڻ آيا آهيو نه ڪي ٻار جو امتحان وٺڻ ۽ نٿي ان لاءِ توهان حڪومت کي اسڪولن جي حالت بهتر بنائڻ لاءِ زور وجهندو ته ٻار جي تعليمي قابليت بهتر ٿئي.

ٻار جيڪو ڪجهه امتحان ۾ لڪي رهيو آهي ان تي سندس حوصله افزائي ڪريو.

ٻار کي پڙهڻ، مشق حل ڪرڻ ۽ سوچڻ لاءِ مناسب وقت ڏيو ۽ صبر جو مظاهرو ڪريو.

اثر (ASER) سروي ۾ اسان جي ڪوشش اها هجڻ گهرجي ته ٻار جي آساني لاءِ بلند ترين معيار قائم ڪيو جنهن ۾ هو مختلف ڪم (پڙهڻ ۽ رياضي ڪرڻ وغيره) سولائي سان ڪري سگهي ٿو. اهو فيصلو ڪرڻ لاءِ ته ٻار کي ڪيترو ايندو آهي ٻار کي ٻار ڪيترو قابل آهي ان لاءِ توهان کي ان ٻار کي مختلف ڪمن مان جانچڻو پوندو ڪنهن به ڪم جي مشق سان ٻار جي ڪارڪردگي ۾ بهتر ايندي.

مثال طور:

ڪنهن آسان پيراگراف کي پڙهڻ سان شروع ڪري ٿو اوهان ڏسو ته هو بيهي بيهي ۽ تمام آهستي آهستي سان پڙهي ٿو/ ٿي ان کي چئو ته لفظن جي لسٽ مان لفظ پڙهي پوءِ ڏسو ته ٻار 11 لفظ آساني سان پڙهي سگهي ٿو جيڪڏهن نه ته ان کي لفظن جي لسٽ ڏيکاريو جيڪڏهن هو صرف آساني سان پڙهي سگهي ٿو/ ٿي ته ان کي ٻيهر لفظن تي واپس آڻيو ۽ جيڪڏهن هو لفظ آساني سان پڙهي ٿو/ ٿي ته ان کي اصل پيراگراف تي آڻيو. گهڻو امڪان آهي ته جيڪو پيراگراف هو پهرين نه پڙهي سگهيو/ سگهي اهو هاڻي پڙهي سگهي. ڄاڻ سڃاڻ ۽ هر هر مشق ڪرڻ سبب ان جي ڪارڪردگي بهتر ٿي سگهي ٿي. ٻار کي ان ڳالهه جي اجازت ڏيو ته هو هڪ پيراگراف کي ٻه يا ٽي دفعا پڙهي ۽ حساب ڪرڻ لاءِ ٻه ايئن ڪري؛ انگريزي زبان جي ٽيسٽ لاءِ توهان حروف تهجي (الف ب پڙهڻ) کان شروع ڪيو پيا ته ان لاءِ کين چڱو/ مناسب وقت ڏيو ۽ سندن حوصله افزائي ڪريو ته جيئن هو هر هر ڪوشش ڪري.

غلطي ڇا آهي؟ ۽ ڇا غلطي ناهي.

توهان جڏهن ٻار کي پڙهندي ٻڌندو ته توهان اهو به ٻڌي سگهو ٿا هيٺ ڏنل سنڌي جون ڪجهه مثالون آهن.

”لکڻ“ کي جيڪڏهن ”لڳو“ ۽ ”کڀي“ کي ”کڻ“ وغيره پڙهي وڃي. ٻارن جي پڙهائي ۾ سندن علائقن جي حساب سان مختلف لهجا ٿي سگهن ٿا تنهنڪري ان کي غلط نه چوڻ گهرجي.

”هڪ معنيٰ جا ٻه لفظ هڪ ٻئي جي جاءِ تي چئي سگهجن ٿا مثال جي طور تي ”مينهن جي مُنڌ“ پڙهڻو آهي پر ٻار ان کي ”مينهن جو وقت پڙهي ٿو ان کي به غلطي نه سمجهي وڃي.

عام طور جيڪڏهن ٻار کي چيو ويندو آهي ته هو ٻيهر ٻارن سان پڙهي ته هو ٻيهر پڙهندو/ پڙهندي آهي ۽ گهڻو ڪري ان غلطي کي ٻيهر ناهي ورجائيندو/ ورجائيندي.

جيڪڏهن ٻار کي هر هر اهو چيو وڃي ٿو ته ان کي ٻيهر پڙهو اهو ڏسڻ لاءِ ته اهو صحيح پڙهي ٿو يا نه پرڪيترائي ڀيرا اهو چوڻ جي باوجود هڪڙي غلطي کي ورجائي ٿو/ ٿي يا پڙهي نٿو/ پڙهي نٿي ته ان کي غلطي تصور ڪيو ويندو. يعني ٻار کي اها سطح پڙهڻ ۾ مشڪل ٿي رهي آهي. هڪ ٻارا گراف ۾ 3 يا ان کان وڌيڪ قسم جون غلطيون ڪري ٿو/ ٿي ته ان کي ”Para child“ نه سمجهيو ويندو پنهنجي ڳالهين کي ڪهائي پرهن دوران ورجايو ويندو.

ان ڳالهه کي يقيني بڻايو ته جڏهن اسين ٻار کي پڙهائي ڪندي ۽ حساب حل ڪندي ڏسندا هجڻ ته اسان جو مقصد ٻار جون غلطيون ڪيئن ناهي.

ان ڳالهه کي سراھيو ته ٻار ڪوشش ڪئي

۽ جيڪڏهن ٻار غلطيون به ڪري رهيو آهي ته انهن غلطين کي ان جيسامهون نشان نه هڻو جيڪڏهن اهو توهان ٽيسٽ وٺڻ جي فورن بعد ڪريو ته نڪ هوندو.

بنيادي تعليمي معيار (Basic learning levels) پڙهڻ Reading

لاڳاپيل خاني ۾ نشان هڻو سڀني کان وڌيڪ وارو معيار (ڪجهه نٿو پڙهي، اکر، الف بي، پيرا ۽ ڪهاڻي) کي ٻار آساني سان پڙهي سگهي ٿو ٿيسٽ جا ٻئي نمونا جيڪي اوهان کي ڏنا ويا آهن استعمال ڪري سگهجن ٿا. پڙهڻ (Reading) ٿيسٽ ڪرڻ جو طريقو هيٺ ڏجي ٿو. پڙهڻ جي صلاحيت کي جانچڻ جا مرحلا

ٿيسٽ ڪرڻ ۽ ٻارن جي معيار بندي جو طريقو	Reading Level
جيڪڏهن ٻار ڪهاڻي کي سولائي سان گڏ رواني ۾ پڙهي ٿو ته ان کي "ڪهاڻي جي معيار Story Level" واري خاني ۾ نشان لڳايو.	ڪهاڻي پڙهڻ (ٻئي درجي جي سطح جو)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ٻارن کي ٻن سولن پيراگرافن مان ڪو هڪ پڙهڻ لاءِ چئو ▪ جڏهن ٻار پڙهي رهيو هجي ته ڌيان سان ٻڌو ▪ ٻار آهستي آهستي بيهي پڙهي سگهي ٿو جيڪڏهن ٻار هن کي پيرا جيان پڙهي ٿو نه ڪي لفظن جيان الڳ الڳ ڪري پڙهي ته ان کي " پيرا جي معيار Sentence Level" واري خاني تي نشان لڳايو. (ٻار جيڪو پهرين درجي جو مواد پڙهي سگهي ٿو) ▪ جڏهن اوهان اهو فيصلو ڪري وٺو ته ٻار جملا پڙهي سگهي ٿو ته ان کي ڪهاڻي پڙهڻ لاءِ چئو. ▪ جيڪڏهن ٻار جملن کي توڙي توڙي آهستي آهستي ۽ بيهي بيهي پڙهي ٿو يا جملن کي هن انداز سان پڙهي ته هڪ لفظ کان پوءِ ٻيو ٿيون ته اهو ٻار جملن يا پيراگراف جي معيار (sentences Level) جو ناهي توهان هن کي هڪ ليول يا لفظن کي پڙهڻ لاءِ چئو. 	آسان پيرا / جملا Sentences (پهرين درجي جي سطح جو) <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">هتان شروع</div> ←
<ul style="list-style-type: none"> ▪ لفظن جي فهرست مان ٻار کي ڪي به پنج لفظ پڙهڻ لاءِ چئو. ٻار کي پاڻمرادو لفظ چونڊڻ ڏيو جيڪڏهن لفظ چونڊڻ ۾ ٻار ڏکيائي محسوس ڪري رهيو ته توهان ان جي مدد ڪريو، جيڪڏهن ٻار پنجن لفظن مان 4 صحيح ٿو پڙهي وڃي ته ان کي پيرا پڙهڻ لاءِ چئو ۽ شيت تي لفظن جي معيار (Words Level) تي نشان هڻو جڏهن ٻار لفظ نه پيرا گراف نه پڙهي سگهي. ▪ جيڪڏهن ٻار 5 لفظن مان 4 صحيح نٿو پڙهي سگهي ته ان کي "الف ب" (حروف تهجي) پڙهڻ لاءِ چئو. ▪ ٻار کي 5 کان وڌيڪ لفظ پڙهڻ لاءِ نه ڏنا وڃن ڇاڪاڻ ته ان سان توهان کي خبر نه پوندي ته پنج صحيح ڪهڙا لفظ پڙهائين. 	لفظ Words سولن لفظن جي فهرست
<ul style="list-style-type: none"> ▪ الف ب (Letters) جي فهرست مان 5 اکر پڙهڻ لاءِ چئو. ٻار کي پاڻ اکر چونڊڻ ڏيو جيڪڏهن ٻار کي اکر چونڊڻ ۾ ڏکيائي ٿي رهي هجي ته توهان سندن مدد ڪريو (Letters Level) تي نشان لڳايو. ▪ جيڪڏهن ٻار 5 مان چار اکر درست پڙهي ٿو ته کيس لفظ پڙهڻ لاءِ چئو ۽ ٻار لاءِ اکر جي معيار (Letter Level) تي نشان لڳايو ۽ جيڪڏهن اهو 5 مان 4 اکر صحيح ٿو پڙهي ۽ لفظ نٿو پڙهي سگهي. 	الف ب (حروف تهجي / Letters)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ جيڪڏهن ٻار پنجن مان چار لفظ نٿو پڙهي سگهي ته ان لاءِ ڪجهه به نه / شروعات (Beginners/nothing) تي نشان لڳايو. 	شروعات / ڪجهه به نه (Beginners/ Nothing)

(ابتدائي رياضي)

لاڳاپيل خانن تي نشان لڳايو. (ڪجهه نٿو اچي، ڳڻپ نٿو ڪري سگهي، هڪ کان 9 تائين عددين جي سڃاڻپ، 11 کان 99 تائين عدد جي سڃاڻپ، جوڙ ڪرڻ وغيره) سڀ کان اعليٰ معيار تي نشان لڳايو. امتحان (ٽيسٽ) جا ٻئي نمونا جيڪي توهان کي ڏنا ويا آهن سي استعمال ڪري سگهو ٿا رياضي جي امتحان جو طريقو هٿ ڏجي ٿو.

تيسٽ ۽ ٻارن جي معيار جي پرک	رياضي جا معيار
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ٻارن کي وٺڻ جا سوال ڏيکاري، ان کي ڪو به هڪ چونڊ ڪرڻ لاءِ چئو، جيڪڏهن کيس سوال چونڊڻ ۾ ڏکيائي ٿي رهي هجي ته توهان سندن مدد ڪيو ۽ ان کان پڇيو ته سوال ڇا آهي ۽ ان ڇا ڪرڻو آهي ▪ پوءِ سوال کي هڪ ڪاغذ تي لکي ان کي حل ڪرڻ لاءِ ڏيو ▪ ڏسو ته هو ڇا ٿو ڪري / ڇا ٿي ڪري. ▪ جيڪڏهن ٻار صحيح طريقي سان ڪري ٿو ۽ درست جواب لکي ٿو ته ان کي وٺڻ جي معيار (Division Level) واري خانن تي نشان لڳايو. ▪ جيڪڏهن ٻار سوال حل نٿو ڪري سگهي ته (Subtraction Level) واري خانن تي نشان لڳايو. 	<p>ونڊ (Division)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ٻار کي ڪٽ جا سوال ڏيکاريو ۽ هڪ چونڊڻ لاءِ چئو جيڪڏهن ٻار سوال نه چونڊي سگهي ته سندس مدد ڪيو ▪ سوال جي شروع ۾ لکيل عدد ٻار کان پڇو (مثلاً 56 جيڪڏهن ٻار ان کي الڳ الڳ 5 ۽ 6 چوي ته کيس ٻيهر پڙهڻ لاءِ چئو ته ان کي گڏائي / ملائي پڙهي، جيڪڏهن هو پڙهي ٿو وٺي ته ان کان هيٺين لائين وارو عدد پڇو ▪ ڪٽ جي نشاني (-) تي آڱر رکي ٻار کان پڇيو ته هي ڇا آهي اهو ضروري ناهي ته ٻار minus يا subtraction يا ڪٽ چوي. پر هو پنهنجي مقامي زبان يا اشاري طور (ڪيڻ، ڪٽڻ آهي وغيره چئي ٻڌائي سگهي ٿو ته ان کي درست سمجهو). جڏهن توهان اها پڪ ڪري وٺو ته ٻار عدد ۽ نشانيون ۽ کيس خبر آهي ته ان سوال جو ڇا ڪرڻو آهي ته پوءِ ان ٻار جي چونڊيل سوال کي الڳ ٻئي تي لکي ڏيوس ۽ کيس ان کي حل ڪرڻ لاءِ چئو ۽ ڏسندا رهو ته هو ان کي حل ڪري رهيو آهي ▪ هڪ سوال حل ڪرڻ کان پوءِ کيس ٻيو سوال حل ڪرڻ لاءِ ڏيو. ▪ جيڪڏهن ٻن سوالن کي صحيح حل ڪري ٿو وٺي ته پوءِ ان کي وٺڻ ڪرڻ لاءِ چئو. ▪ جيڪڏهن هو وٺڻ جو سوال نٿو ڪري سگهي يا نٿو ڪرڻ چاهي ته ان کي ڪٽ واري معيار (Subtraction Level) واري معيار واري خانن تي نشان لڳايو ▪ جيڪڏهن هو ڪٽ وارو سوال حل نٿو ڪري سگهي ته ان کي 11 کان 99 تائين انگن کي سڃاڻڻ لاءِ چئو. 	<p>ڪٽ Subtraction</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block; margin-top: 10px;"> <p>هتان شروع</p> </div>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ٻار کي ڪي به پنج انگ سڃاڻڻ لاءِ چئو. ▪ جيڪڏهن ٻار پنجن مان چار انگ صحيح ٻڌائي ٿو ته 11 کان 99 انگن جي سڃاڻپ (Number Recognition) واري معيار واري خانن تي نشان لڳايو. ▪ جيڪڏهن هو انهن انگن کي نٿو سڃاڻي ته ان کي 1 کان 9 تائين انگن کي سڃاڻڻ بابت چئو. 	<p>11 کان 99 انگن جي سڃاڻپ (Number Recognition)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ٻار کي ڪي به 5 انگ سڃاڻڻ لاءِ ڏيو. ▪ جيڪڏهن هو پنجن مان چار انگ سڃاڻي ٿو وٺي ته ان کي 1 کان 9 تائين جي سڃاڻپ واري معيار تي نشان هڻو. 	<p>1 کان 9 انگن جي سڃاڻپ (Number Recognition)</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ جيڪڏهن ٻار هڪ 9 تائين انگن مان 5 مان 4 به نٿو سڃاڻي سگهي ته (Beginner/ nothing) واري معياري خانن تي نشان لڳايو. 	<p>شروع ڪندڙ / ڪجهه به نه (Beginner/ nothing)</p>

انگريزي زبان جي مهارت جي جانچ

لاڳاپيل خاني تي نشان لڳايو (ڪجهه به نٿو اچي، وڏي ۽ ننڍي اي بي سي جي سڃاڻپ، لفظ پڙهڻ، ۽ جملا پڙهڻ) سڀني کان اعليٰ معيار تي نشان لڳايو جنهن ۾ ٻار صحيح ٽيسٽ ڏني هجي. امتحان جا ٻئي طريقا جيڪي اوهان کي ڏنا ويا آهن تن کي استعمال ڪري سگهو ٿا.

انگريزي زبان جي مهارتن جي جانچ جو طريقو هيٺ ڏجي ٿو:

بنيادي انگريزي زبان جي جانچ جا پڙهڻ ٽيس ۾ ٻار سن کان وڌيڪ جنهن سطح تائين آساني سان پڙهي سگهي ٿو تي نشان لڳايو. م حله :

معنيٰ لفظن جملن جي معنيٰ ٻڌائڻ جي صلاحيت کي الڳ الڳ نوٽ ڪريو.

انگريزي زبان جا معيار	امتحان جو طريقو ڪار ۽ ٻارن جي انگريزي پڙهڻ جي صلاحيت جي معيار بندي
شروعات / ڪجهه به نه	ٻار وڏي اي بي سي مان پنجن مان چار اکر به نه پڙهي سگهي.
وڏي اي بي سي (Capital) هتان شروع ← alphabets)	<p>⊕ اکر واري فهرست مان ٻار کي ڪي به 5 اکر چونڊ ڪرڻ لاءِ ڏيو جيڪڏهن کيس چونڊ ۾ ڏکيائي ٿئي ته اوهان کيس اکر چونڊڻ ۾ سندس مدد ڪريو جيڪڏهن ٻار پنجن مان چار پڙهي ٿو وڃي ته ان کي اکر جي فهرست ڏيکارو.</p>
	<p>⊕ اکر واري فهرست مان ٻار کي ڪي به 5 ننڍي اي بي سي جا اکر پڙهڻ لاءِ چئو. اکر ٻار کي پاڻ چونڊڻ ڏيو. جيڪڏهن کيس چونڊ ۾ ڏکيائي ٿئي ته اوهان کيس اکر چونڊڻ ۾ سندس مدد ڪريو جيڪڏهن ٻار پنجن مان چار اکر پڙهي ٿو وڃي ته ان کي لفظن جي فهرست ڏيکارو.</p> <p>⊕ جيڪڏهن ٻار ننڍي اي بي سي پڙهي ٿو وڃي پر لفظ نٿو پڙهي سگهي ته شيت تي "Small Letter" واري معيار تي نشان لڳايو.</p> <p>⊕ ياد رکو ته صحيح جانچ لاءِ ٻار کا فقط ڏنل پنج اکر پڇو.</p>
لفظ (Words)	<p>لفظ پڙهڻ:</p> <p>⊕ ڇهن لفظن جي فهرست مان ٻار کان 5 لفظ پڙهڻ لاءِ چئو.</p> <p>⊕ جيڪڏهن ٻار پنجن مان 4 لفظ پڙهي ٿو وڃي ته کيس جملن واري فهرست ڏيکارو.</p> <p>⊕ جيڪڏهن ٻار جملن کي نٿو پڙهي چاهي يا نٿو پڙهي سگهي ته ان لاءِ لفظن جي معيار واري خاني ۾ نشان لڳايو.</p> <p>لفظن جي معنيٰ (لفظن واري معيار تي نشان لڳائڻ کانپوءِ Word Level)</p> <p>⊕ ٻار جن لفظن کي پڙهي ويو تن لفظن جي معنيٰ پڇو.</p> <p>⊕ معنيٰ لفظي به ٿي سگهي ٿي ۽ لاڳاپيل به مثلاً Red جي معنيٰ "ڳاڙهو" ٻڌائڻ بجاءِ هو ڪنهن اهڙي شي جيڪا ڳاڙهي رنگ جي هجي ان طرف اشارو ڪري ٻڌائي يا Man لفظ جي معنيٰ "ماڻهو" ٻڌائڻ بجاءِ سندس پر ۾ بيٺل چاچي طرف اشارو ڪري ٻڌائي اهڙي طرح لفظ Cup جي معنيٰ "ڪوپ" يا "ڪٽورو" ٻڌائي سگهي ٿو. اهڙا جواب درست سمجهيا وڃن.</p> <p>جيڪڏن ٻار 4 لفظن جي معنيٰ درست ٻڌائي ته شيت تي "ٻڌائي سگهي ٿو (Can say)" واري خاني تي نشان هڻو ۽ جيڪڏهن نٿو ٻڌائي سگهي ته Can not say واري معيار تي نشان لڳايو.</p>
سولجا جملا (Easy Sentences)	<p>جملا پڙهڻ:</p> <p>⊕ امتحان ۾ ٻار کان 4 جملا پڙهڻ لاءِ چئو، جيڪڏهن ٻار 2 جملا پڙهي ٿو وڃي ته ان لاءِ کيس جملن يا (Sentences) واري معيار تي نشان لڳايو.</p> <p>⊕ جملن جي معنيٰ:</p> <p>⊕ جيڪي جملا ٻار پڙهيا تن جي معنيٰ سندس مقامي ٻولي ۾ پڇو.</p> <p>⊕ ٻار کي گهٽ ۾ گهٽ واضح ڪيل لفظن جي معنيٰ نه ٻڌايو مثلاً "What is your name" جي جملي فقط نالو (Name) ان کي اچڻ کپي.</p> <p>⊕ جيڪڏهن ٻار جملن جي معنيٰ نٿو ٻڌائي سگهي ته 5 لفظن جون معنائون ٻڌائڻ لاءِ چئو. جيڪي هو پڙهي چڪو آهي.</p>

(II) مائرن جو تعليمي معيار (پرکڻ) Mother's Educational Level

مائرن جو تعليمي معيار: شيت ۾ ماءُ واري سيڪشن ۾ ، گهر ۾ رهڻ وارين تمام مائرن جي معلومات لکو ۽ سندن عمر به

لاڳاپيل خاني ۾ نشان لڳايو:

- (لاڳاپيل) ماءُ جي ٻارن جي ڪل تعداد لکو.
 - (ماءُ) ڪڏهن اسڪول وئي: خاني ۾ تڪ (✓) جو نشان لڳايو. جيڪڏهن هوءَ اسڪول وئي هجي ته.
 - ڪڏهن اسڪول نه وئي: خاني ۾ تڪ (✓) جو نشان لڳايو جيڪڏهن ماءُ پڙهڻ نه وئي هجي اسڪول ۾ .
 - جيڪڏهن پڙهيو هئائين ته ڪهڙي درجي تائين تعليم حاصل ڪيائين:
- ڪهڙي درجي تائين تعليم حاصل ڪيائين، جنهن درجي کان پڙهڻ ڇڏيائين اهو نه بلڪ جيڪو درجو پاس ڪري مڪمل ڪيائين اهو درجو لکو.

جيڪڏهن ماءُ پاڻ گهر ۾ موجود آهي ته جيترو ٿي سگهي ان کان معلومات حاصل ڪريو.

مائرن جو تعليمي جائزو (Mother's Test) :

(ٻارن جي Reading Tools کي مائرن جي جائزو اري ٽيسٽ طور استعمال ڪيو ويندو. مائرن کان فقط جملا پڙهڻ لاءِ چئبو. توهان انهن کي لفظ اکر ۽ ڪهاڻي پڙهڻ لاءِ بلڪل نه چوندو.)

⊛ ماءُ کي چئو ته هو آسان جملن کي پڙهڻ ۽ اوهان شيت تي نشان هڻو.

⊛ ڇا جملو پڙهي سگهي ٿي: جيڪڏهن مان جملن کي پڙهي ٿي وڃي ته "Can read language sentences" واري معيار واري خاني ۾ نشان لڳايو

⊛ جملو نٿي پڙهي سگهي: جيڪڏهن ماءُ جملن کي نٿي پڙهي سگهي ته "Can not read language sentences" واري معيار واري خاني ۾ نشان لڳايو.

⊛ ٽيسٽ لاءِ موجود نه هئي: سروي واري وقت ماءُ گهر ۾ موجود نه هجي ته شيت تي (Not available for test) واري خاني ۾ نشان لڳايو.

⊛ موجود هئي پر ٽيسٽ نه ڏنائين جيڪڏهن سروي وقت ماءُ گهر ۾ موجود هئي پر ان ٽيسٽ نه ڏني/ انڪار ڪري رهي آهي ته ٽيس (Available but not tested) واري خاني تي نشان لڳايو.

⊛ ائين به سگهي ٿو دوران سروي خاندان جا فرد ايئن چون ته ماءُ هن ٽيسٽ کي نٿي پڙهي سگهي يا ان کي پنهنجي اسڪول واري ڏينهن جي ڪا به پڙهائي ياد ناهي تڏهن به اوهان کيس هڪ ڀيرو ڪوشش ڪرڻ لاءِ چئو. ۽ سندس حوصله افزائي ڪريو.

HOUSEHOLD INDICATORS (III)

ٽيسٽ ۾ موجود household Indicators واري حصي ۾ گهر بابت مختلف معلومات حاصل ڪري، سڄي معلومات پائمرادو مشاهدو ڪري ۽ ثبوتن واري بنيادن تي لکو. جيڪڏهن ڪنهن سبب جي ڪري توهان پاڻ مشاهدو نه ڪري سگهندا هجو ته گهر وارن کان پڇي ڪري معلومات کي شيت تي لکو. معلومات فقط انهن شين بابت هجڻ گهرجي جيڪي گهر وارن جي پنهنجي هجي. گهر مان حاصل ڪيل معلومات کي ٻارن جي تعليمي معيار سان گڏ لنگ ڪيو ويندو.

ٻار جنهن گهر ۾ رهندو آهي اهو ڪيئن ٺهيل آهي.

⊛ ڪچو گهر: ٻار جنهن گهر ۾ رهندو آهي اهو ڪچو آهي. گهر جي ڇت ۽ پٽيون ڪچيون آهن، گهر ڪچين سرن، مٽي، گاري ۽ بانس جي لڪڙي جو ٺهيل آهي.

⊛ اڌ پڪو گهر: گهر جون ديوارون پڪي گهر لاءِ استعمال ٿيڻ واري سامان مان ٺاهيون ويون آهن پر ڇت ۾ پڪي گهر ۾ استعمال ٿيڻ وارو سامان استعمال نه ٿيون مثلاً ديوارو پڪيون آهن لينٽر واري ڇت ناهي.

⊛ پڪو گهر: پڪو گهر اهڙو هوندو آهي جنهن جون ديوارون پڪين سرن، سيمنٽ، ريتي ۽ بجري وغير جو استعمال ٿيل هجي ۽ ڇت به پڪي هجي.

بجلي جي سهولت (**Electricity**) : پاڻمرادو گهر جو مشاهدو ڪري (بجلي جو ميٽر، تار) يا گهر جي فردن کان پڇي ڪري Yes يا No تي نشان لڳايو ته گهر ۾ بجلي موجود آهي يا نه

بيت الخلا (پائخاني واري جاء) (**Toilets**) پاڻ مرادو يا گهر وارن کان پڇو ته بيت الخلا موجود آهي يا نه Yes يا No تي نشان لڳايو.

موبائيل فون : گهر جا فرد ڪيترا موبائيل فون رکن ٿا. انهن جو تعداد لکو. اسين فقط استعمال ٿيندڙ موبائيل فون جي معلومات گڏ ڪر رهيا آهيون نه ٽيليفون، وي فون يا لينڊ لائين جي.

سواري (**Vehicle**) : گاڏي- موٽر سائيڪل / سائيڪل گهر ۾ استعمال ٿيندڙ سوارين جيڪا به هجي ان جو تعداد لکو.

صبر جو مظاهرو ڪريو. اڪثر ڪري سروي دوران ڪوڙ سارا ماڻهو اوهان جي چارو طرف جمع ٿي ويندا ۽ ڄاڻڻ چاهيندا ته توهان ڇا ڪري رهيا آهيو؟ ڇو ڪري رهيا آهيو؟ توهان کين ٻڌايو ت توهان ڇا ۽ ڇو ڪري رهيا آهيو کين اثر (ASER) بابت ٻڌايو ان کانسواءِ گهر مان معلومات حاصل ڪرڻ کانپوءِ توهان سڀني گهر وارن جا ٿورا مڃو يعني کين مهرباني چئو.

اسڪول ۾ ڇا ڪجي؟

بنيادي هدايتون:

- ☆ جنهن ڪلاس درجي جو جائزو وٺو هجي ان ڪلاس جي استاد هيڊ ماستر کان اجازت وٺو .
- ☆ ڳوٺ ۾ موجود ڪنهن به سرڪاري اسڪول جو دورو ڪيو جنهن ۾ پهرين کان وٺي ستين ۽ اٺين ڪلاس هجي ۽ جيڪڏهن ڳوٺ ۾ اهڙو ڪو به اسڪول نه هجي ته بقايا پرائمري اسڪولن جو ئي دورو ڪيو ڪنهن ۾ سڀني کان وڌيڪ ٻار هجن اسڪول شيٽ جي مٿين خاني ۾ اسڪول جي قسم واري خاني تي نشان لڳايو.
- ☆ اسڪول ۾ داخل ٿيڻ ۽ نڪرڻ جو وقت نوٽ ڪريو.
- ☆ هيڊ ماستر سان لاقاٽ ڪريو جيڪڏهن اهو غير حاضر هجي ته اسڪول جي سڀني کان سينيئر استاد سان ملاقات ڪري هيٺ ڏنل معلومات حاصل ڪريو.

EMIS ☆

- ☆ اسڪول جو نالو لکو جڏهن اهو قائم ٿيو.
- ☆ اسڪول جو فاصلو بس اسٽاپ کان ڪيترو آهي.
- ☆ ضلعي هيڊ ڪو آرٽر جي آفيس جو ڳوٺ کان مفاصلو اسڪول جو ڪنهن اين جي او سان تعلق مثلاً (سنڌ) ايجوڪيشن فائونڊيشن، پنجاب ايجوڪيشن فائونڊيشن، بلوچستان ايجوڪيشن فائونڊيشن، يونيسيف، اين سي ايج ڊي وغيره ته انهن جو نالو لکو.
- ☆ هيڊ ماستر کان حاضري رجسٽر بابت پڇو يا ڪو به اهڙو دستاويز جنهن ۾ ٻارن جي تعداد لکيل هجي سرڪاري/نجي اسڪول ۾ ڇا ڪيو ويندو؟

ٻارن جي تعداد ۽ حاضري:

1. سڀني ڪلاس جا رجسٽر گهرايو جنهن مان ٻار جي تعداد ۽ اڄوڪي حاضري کي نوٽ ڪريو. نوٽ ڪريو: جيڪڏهن ڪنهن هڪ ڪلاس جا سيڪشن هڪ کان وڌيڪ هجن ته ڪنهن به هڪ سيڪشن کي چونڊيو.
2. ان ڳالهه جي به پڪ ڪري وٺو ته هيڊ ماستر اوهان کي سڀني استادن سان متعارف ڪرايو آهي جيڪڏهن نه ته پوءِ پنهنجو ۽ "اثر (ASER)" جو توهان پاڻ متعارف ڪرايو. ڪلاس جي معلومات حاصل ڪرڻ لاءِ استاد کان اجازت وٺو.
3. انهن ڪلاسن جڳهين ۾ جتي ٻار ويٺا هجن اتي هيڏانهن هيڏانهن ڦرو ۽ انهن ٻار جي حاضري ڪلاس جي حساب گڏ ڪرو. ٽي سگهي و ته توهان کي ٻارن جي مطابق نشاندهي لاءِ پاڻ ٽيچر جي مدد جي ضرورت پوي ڇاڪاڻ ه ٽي سهي ٿو ته سڀني ڪلاس جا ٻار گڏيل طور ي ويا هجن . جيڪڏهن ائين هجي هر درجي جي ٻار کي هٿ مٿي ڪرڻ لاءِ چئو. مٿي ٿيل هٿن کي ڳڻيون ۽ جائزي شيٽ تي لکو ۽ ان ڳالهه جو خاص طور تي ڌيان رکو ته اوهان فقط درجي (ڪلاس) جي حساب کان ئي ٻارن کي ڳڻيو جيڪي ڪلاس ۾ موجود هجن.
4. توهان اها معومات اسڪول جي رجسٽرن مان گڏ ڪري پري سگهو ٿا.

سيڪشن 1 : استاد

1. پرنسپل کي درخواست ڪريو ته هو استادن بابت اوهان کي معلومات فراهم ڪري
(الف) اسڪول ۾ پڙهائيندڙ (نوڪري ڪندڙ) استاد
(ب) استاد جيڪي سروي واري ڏينهن تي موجود هئا.
(ب) استاد جيڪي سرڪاري ڇڏي تي آهن.
(پ) انهن استادن جو تعداد جيڪي سرڪاري موڪل تي نه آهن.
(ت) انهن استادن جو تعداد جيڪي اهي ڳوٺ سان تعلق رکن (جيڪڏهن لاڳو ٿئي ته).
2. ان ڳالهه جو به خيال رکو ته سرڪاري استادن جي تعداد ۾ هيڊ ماستر شامل ناهي جيڪڏهن اسڪول جا Para Teacher ۽ ٽيچر اسڪول مئنجمينٽ ڪميٽي طرفان آيل آهن انهن جي سڃاڻپ الڳ سان ڪريو.

3. هر قسم جا استاد (هيڊ ماستر، ريگيولر ٽيچر، پيرا ٽيچر) چاهي اهي هڪ ئي ڳوٺ ۾ رهندا هجن يا سامهون واري ڳوٺ جا هجن. استادن جي تعداد لڪو جيڪي آهن ان جي سامهون وارا ڳوٺ ۽ انهن جي تعداد جائزي واري شيٽ تي لکو.

سيڪشن 2: اسڪول فنڊ جي معلومات

1. هن حصي جي معلومات لاءِ هيڊ ماستر کي درخواست ڪريو جيڪڏهن هيڊ ماستر ناهي ته اتان جي سڀني کان سينيئر ۽ تجربڪار استادن کان اهڙي معلومات حاصل ڪريو. جنهن کان به اهي سوال پڇو ان جي عهدي تي ٽڪ () جو نشان هڻو. (مثلاً: هيڊ ماستر، ٽيچر، پيرا ٽيچر)
 2. هن حصي لاءِ 2010ع ۽ 2011ع جي معلومات کي لکي وٺو.
 3. پڇو ته اسڪول کي فنڊ ملن ٿا يا نه. جيڪڏهن ها ته ان رقم کي نوٽ ڪريو ۽ اهو به ته فنڊ ڪڏهن مليو. ان مهيني جو نالو جنهن مهيني فنڊ مليو. نوٽ ڪريو. پر جيڪڏهن اهو چئي ته مستقبل ۾ فنڊ حاصل ڪا ته ”نه“ تي نشان لڳايو.
- (ان فنڊ جي ذريعي جو نالو لکو جتان اهو فنڊ مليو مثلاً : سرڪاري، نجيا يا اين جي اوز وغيره کان.)

سيڪشن 3: اسڪول جا فنڊ ڪٿي خرچ ٿيا

- ☆ اسڪول اندر
 - ☆ اسڪول جي عمارت ۾
 - ☆ نوان ڪمرا ٺهرائڻ ۾
 - ☆ ڪلاس رومز اندر
 - ☆ فرنيچر تي
 - ☆ ٻين شين ۾
- (اسڪول فنڊ جي معلومات نجيا اسڪولن کان نه ورتي ويندي.)

سيڪشن 4: ڪلاس رومز جو مشاهدو

1. هي سيڪشن فقط ٻئي درجي يا ڇهين ڪلاس لاءِ پريو ويندو. جيڪڏهن هر ڪلاس جي هڪ سيڪشن کان وڌيڪ سيڪشن آهن ته ڪنهن به سيڪشن کي چونڊي وٺو. ان ڪلاس جو نالو لکو جنهن سان گڏ هي ڪلاس ٺهي.
2. مشاهدو ڪريو ته ڪلاس (شاگرد) ڪٿي ويٺل آهي (ڪمري ۾، ورائڊي ۾ يا ٻاهر) ان مطابق شيٽ تي نشان لڳايو.
3. ڇا ڪلاس روم ۾ بليڪ بورڊ موجود هو (ها/ نه)
4. ڇا اهو بليڪ بورڊ قابل استعمال به هو يا نه ان تي پاڻ لکي ڪري چيڪ ڪريو.
5. مشاهدو ڪريو ته ڇا ٻارن وٽ گهٽ ۾ گهٽ هڪ مضمون جو درسي ڪتاب موجود آهي. ٻارن کي چئو ته پنهنجو انگريزي يا سنڌي جو ڪتاب ڏيکارين. ان مطابق صحيح اندازو لڳايو.
6. ان کانپوءِ اهو ڏسو ته جيڪو مضمون پڙهائڻو پئي ويو ڇا ٽائيم ٿيل ۾ اهو ئي هو.
7. درسي ڪتابن کانسواءِ ، مشاهدو ڪريو ته ڪمري ۾ تدريسي عمل بابت ٻئي شيون موجود آهن جهڙوڪ ڪتاب، ديوارن تي لڳل چارٽ، بورڊ تي ڪيڏي ويندڙ رانديون وغيره) ان مطابق جنهن به ڪلاس جو اوهان مشاهدو ڪريو ته ان بابت نشان لڳايو.

سيڪشن 5: اسڪولن منجهه فرهم ڪيل سهولتون

- ☆ اسڪولن ۾ موجود ڪمرن جو تعداد
- ☆ انهن ڪمرن جي تعداد جن کي ٻارن جي ڪلاسن طور استعمال ڪيو ويندو آهي. پاڻ مشاهدو ڪري صحيح خاني ۾ نشان لڳايو.
- ☆ ٻارن لاءِ پيئڻ جي پاڻي جي سهولت (ها يا نه)

- ✪ ڇا اسڪول کي چار ديوارون موجود آهن
- ✪ ٻارن لاءِ (Toilet) موجود آهي
- ✪ Toilet آهي ته ڇا اهو ٻارن لاءِ قابل استعمال آهي اهو مشاهدو توهان کي پاڻ ڪرڻو هوندو ته قابل استعمال آهي يا نه يا ٻار اسٽاف جو Toilet استعمال ڪندا آهن ٻارن کان اهو سوال پڇو.
- ✪ ڇا اسڪول جي لائبريري ۾ ڪتاب موجود آهن.
- ✪ ڇا اوهان کي لائبريري ۾ ڪتاب نظر اچن ٿا
- ✪ اسڪول ۾ سائنسي ليٽ موجود آهي.

سيڪشن 6: مجموعي تبصرو ۽ مشاهدو

- ✪ اسڪول جي مشاهدي جي باري ۾ ڪو ذاتي تاثر بيان ڪريو.
- ✪ اسڪول مان نڪرڻ تي تائيم نوٽ ڪريو.
- ✪ ياد رکو ته اسڪول جو مشاهدي کي مڪمل ڪرڻ بعد ٽيچر / هيڊ ماستر کي مهرباني چئو.

ياد رکڻ جا بنيادي نڪتا / خلاصو:

- ✪ توهان هن ڳوٺ کانسواءِ ڪنهن ٻئي ڳوٺ ۾ نٿا وڃي سگهو. جتي اوهان کي اماڻيو ويو آهي.
- ✪ ڳوٺ جي بزرگن سان ملو ۽ کين اثر (ASER) بابت ٻڌايو
- ✪ ڳوٺ بابت معلومات گڏ ڪريو ۽ جيڪا شيٽ اوهان کي ڏني ويئي آهي ان ۾ نوٽ ڪريو.
- ✪ ڳوٺ جي آس پاس گهڻو ڦرو ۽ هڪ نقشو تيار ڪيو.
- ✪ ڳوٺ کي حصن (سيڪشنز) ۾ ورهايو.
- ✪ تمام چونڊ ڪيل حصن ۾ وڃو ۽ هر پنجن گهر جو سروي ڪريو. گهٽ ۾ گهٽ 20 گهرن جو سروي ڪيو.
- ✪ جيڪڏهن چونڊ ڪيل گهر مان 03 کان 16 سالن جي عمر جا ٻار ناهن تڏهن به اهڙن گهرن کي سروي ۾ شامل ڪيو. تمام گهرن مان 03 کان 16 سالن تائين جي ٻارن جي معلومات گڏ ڪريو.
- ✪ هر ٻار بابت معلومات حاصل ڪريو.
- ✪ نالو، جنس، عمر وغيره
- ✪ ماءُ جو نالو
- ✪ ڇا ٻار کي اسڪول ۾ داخل ڪرايو ويو آهي. اسڪول جي ٻارن کان پڇو ته ڇا ڪڏهن اهي پري اسڪول ويا آهن
- ✪ جيڪڏهن ان وقت اسڪول نٿو وڃي ته ان جي تفصيلات معلوم ڪريو ته انهن اسڪول ڪڏهن ڇڏيو وغيره
- ✪ ڇا ٻار تپوشن پڙهندو آهي يا پڙهڻ ويندو آهي
- ✪ والد جي عمر ۽ تعليم

5 کان 16 سالن جي عمر جي ٻارن کي هي ٽيسٽ ڪرايو.

- ✪ بنيادي پڙهائي (Reading)
- ✪ ابتدائي رياضي
- ✪ ابتدائي انگريزي
- ✪ گهرن جو مشاهدو ڪريو ۽ گهرن جي معلومات گڏ ڪيو. گهر ڪيئن ٺهيل آهن بجلي، ٽوائليٽ، موبائيل فون، سواري وغيره جي معلومات
- ✪ گهر مان نڪرڻ کان پهرين ٻيهر چڪاسيو ته تمام معلومات مڪمل ڪري ورتي آهي
- ✪ اسڪولن جو مشاهدو هڪ سرڪاري ۽ هڪ نجی اسڪول جي حساب سان ڪريو، ها جيڪڏهن اسڪول بند ٿيڻ جي تائيم ۾ باص ٿرو وقت بچيو آهي ته اوهان ۽ اوهان جو ساٿي الڳ الڳ ٿي ڪري هڪ هڪ اسڪول جو مشاهدو ڪري سگهن ٿا. عورتون سرڪاري اسڪولن ۾ وڃن ڇو ته انهن کي سولائي ٿيندي. مرد نجی اسڪولن ۾ وڃن پر انهن کي سرڪاري مڊل پرائمري اسڪول جيڪي چوڪرين لاءِ اني کين اجازت نه هوندي يا نه ڏني ويندي

♣ اسڪول جو دورو هر صورت ۾ ڪنهن به ڪم واري ڏينهن تي ڪريو ان ڳالهه جي به تصديق ڪريو ته اسڪول مشاهدي واري شيت جا تمام حصا چڱي طرح پريا ويا آهن